

Pregledni znanstveni članek/Article (1.02)

Bogoslovni vestnik/Theological Quarterly 85 (2025) 1, 45—61

Besedilo prejeto/Received:10/2023; sprejeto/Accepted:03/2025

UDK/UDC: 27-36:34(436)"17"

DOI: 10.34291/BV2025/01/Zepic

© 2025 Žepič, CC BY 4.0

Vid Žepič

Sanctus Ivo, advocatus pauperum: češčenje zavetnika pravnikov v avstrijskih dednih deželah

Sanctus Ivo, advocatus pauperum: Veneration of the Patron Saint of Lawyers in the Austrian Hereditary Lands

Povzetek: Najbolj znan evropski zavetnik pravnikov je sveti Ivo (Yves) Hélyory Kermartinski (1247–1303). Cerkev se ga spominja predvsem kot odvetnika revežev (*advocatus pauperum*). Njegovo češčenje je v univerzitetnih središčih zunaj Francije do konca 18. stoletja ostajalo omejeno na elitne pravniške kroge. V avstrijskih dednih deželah pa ni bilo prisotno zgolj na Dunaju, temveč se je razširilo tudi v Ljubljano. Prvi del prispevka¹ predstavlja življenje in delo bretonskega svetnika. Drugi del je posvečen praznovanju Iovega godovnega dne v avstrijski prestolnici s posebnim poudarkom na dunajskih litanijah svetega Iva. Prispevek sklence prikaz Iovega kulta, ki sta ga v Ljubljani spodbujala pravniško društvo (*Collegium iuridicum Labacense*) in jezuitski kolegij; posebna pozornost je namenjena v teh institucijah natisnjenim slavnim govorom (panegirikom). Ti predstavljajo pomemben zgodovinski vir za proučevanje pravne kulture ter dojemanja družbene vloge prava in pravnikov v začetku 18. stoletja.

Ključne besede: pravo, pravni študij, univerza, krščanstvo, svetniki, litanije, panegiriki, kulturna zgodovina Ljubljane

Abstract: Saint Ivo (Yves) Hélyory of Kermartin (1247–1303) is the best-known patron saint of lawyers in Europe. The Church remembers him primarily as the advocate of the poor (*advocatus pauperum*). Until the end of the 18th century, his veneration outside France remained limited to elite legal circles in university centres. In the Austrian hereditary lands, however, the cult of Saint Ivo was not limited to Vienna, but also spread to Ljubljana. In the first part of the article the author presents the life and work of the Breton saint. The second part focuses on the celebration of Saint Ivo's feast day in the Austrian capital, with special emphasis on the Viennese litanies of Saint Ivo. The paper concludes

¹ Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa „Vključevanje pravnega izrazja evropskega prava v slovenski pravni sistem“ (P5-0217), ki ga financirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Univerza v Ljubljani.

with an overview of the veneration of Saint Ivo organized by the Ljubljana Law Society (*Collegium iuridicum Labacense*) and the Jesuit College, with special attention to the panegyrics printed in Ljubljana. They represent an important historical source for the study of legal culture and the perception of the social role of law and lawyers in the early 18th century.

Key words: law, legal studies, university, Christianity, saints, litanies, panegyrics, cultural history of Ljubljana

1. Zavetniki pravnikov

Kljub razširjeni krilatici o pravniki kot o ‚slabih kristjanih‘ (nem. *Juristen, böse Christen*) je bilo tudi za njihova stanovska združenja značilno češčenje zavetnikov: zgodovinskih osebnosti, ki so jim častilci zaradi njihovega zglednega življenja in posebne bližine z Bogom pripisovali čudeže in jih pogosto šteli za poklicne vzornike. K zavetnikom pravnikov so se s priprošnjami za pomoč v pravih – zlasti v zadevah usmiljenja vrednih oseb (lat. *personae miserabiles*) – obračali tudi laiki (Müller 2012, 875). Hagiografi so med zavetnike pravnikov uvrščali Genezija Rimskega (konec 3. stoletja), Nikolaja iz Mire (270–343), Katarino Aleksandrijsko (konec 3. stol.), Ajo iz Monsa (umrla ok. 707–714, t. i. zavetnica (pravno) brezupnih primerov – *patrona causarum desperatarum*), Iva iz Chartresa (ok. 1040–1115), Rajmunda Peñafortskega (1175–1275), Janeza Kapistrana (1386–1456), Thomasa Mora (1478–1535) in Fidelisa Sigmarinškega (1577–1622). Po pomenu in razširjenosti kulta v množici navedenih zavetnikov vsaj v prostoru celinske Evrope izstopa francoski svetnik Ivo Hélyor.² Prispevek prikazuje njegovo življenje in delo ter temeljne značilnosti njegovega češčenja po Evropi, pri čemer se osredotoča na doslej slabo poznano pravniško, kulturno in versko dogajanje v obdobju baroka v avstrijskih dednih deželah – s posebnim ozirom na Dunaj in Ljubljano.

2. Življenje in delo svetega Iva Hélyorja

Ivo Hélyor (*Yves Hélyor de Kermartin* ali *Yves de Tréguier*) se je rodil 17. oktobra 1253 v Kermartinu pri Minihi-Tréguierju v nižji plemiški družini (Burmeister 1975, 62). Zgodaj osiroteli Ivo se je leta 1261 vpisal na študij svobodnih umetnosti na artistični fakulteti pariške univerze Sorbona, kjer je od leta 1267 študiral kanonsko pravo. Rimsko pravo je zaradi papeške prepovedi pouka tega predmeta v Parizu od 1271 študiral v Orleánsu. Od leta 1280 je služboval kot škofijski sodnik (oficial) v Rennesu in Tréguierju. Iz tega časa so poročila o njegovem zavzemanju za pravice siromašnih ljudi, vdov, sirot oziroma usmiljenja vrednih oseb, ki jim je nudil neodplačno pravno zastopanje. Ker je siromašnim ženam s pravnimi nasveti po-

² Biografijo navajam po Baertius, Ianningus 1685, 538–613; Hattenhauer 2004, 248 ss; Krause 2004, 308 ss; Schott 2011, 1337 s.

magal tudi v zakonskih sporih, so ga ponekod častili še kot zavetnika zaročenih in poročenih parov.³ Zanimivo je, da so vsaj na Dunaju Iva štelili tudi za zavetnika v boju zoper epidemijo kuge. Leto dni po izbruhu velike kuge, ki je terjala okoli 76.000 žrtev, so na Dunaju natisnili slavlilni govor v Ivovo čast z naslovom »*Magister sanitatis* in najpravičnejši odvetnik zoper kugo in krivico, sveti Ivo, slavni zavetnik pravne fakultete«. ⁴ Čeprav bi Ivoovo asketsko življenje ustrezalo nauku sv. Frančiška Asiškega, ni dokazov, da bi bil član frančiškanskega reda (Rieck 2004, 247). V duhovnika je bil sicer posvečen šele leta 1284. Umrl je 19. maja leta 1303, papež Klement VI. pa ga je kanoniziral v Avignonu leta 1347.⁵ Starejša literatura je Iva Hélyorja zmotno enačila s kanonistom in teologom, sv. Ivom iz Chartresa (1040–1115) (Hattenhauer 2004, 248).

Iva so v Franciji častile široke ljudske množice, medtem ko se je v Svetem rimskem cesarstvu in Italiji njegov kult postopoma osredinil na akademsko okolje (Moeller 1909, 331). Sprva je bil zavetnik v praksi delujočih pravnikov, šele nato pravnih fakultet. To je razumljivo, saj Ivoova akademska dejavnost – v nasprotju z bogatimi poročili o njegovi praktični pravniški karieri – ni izpričana (Burmeister 1975, 65). Ivoov kult so zunaj Francije najprej gojili v Pragi, od tam pa je prodrli tudi druga univerzitetna središča v Svetem rimskem cesarstvu. V obdobju reformacije so ga častili le še na katoliških pravnih fakultetah, kjer pa je pod vplivom razsvetljenskih tokov kult prav tako zamrl najkasneje konec 18. stoletja.

Na svetnikov god 19. maja, ki so ga imenovali 'akademski dan' (*dies academicus*), predavanj ni bilo (*dies non legibilis*). Slavnosti v čast svetega Iva – ki so pogosto sovpadale s promocijo doktorjev prava – so vključevale slovesno bogoslužje, branje slavlilnega govora ali panegirika (*laudatio, oratio panegyrica*), banket (*convivium Ivonisticum*) in slavnostno predajo poslov novemu dekanu pravne fakultete (83). Praviloma latinsko pisane panegirike, ki predstavljajo samostojno zvrst nabožne literature, so slušatelji pripravljali sami in jih prebrali takoj po evangeliju (80). Poleg hagiografskih vsebin so se slavlilni govori dotikali tedanjih perečih družbenih problemov, zlasti s področja pravosodja, zaradi česar jih štejemo za pomemben zgodovinski vir za proučevanje dožemanja poklicne vloge pravnikov – pa tudi prava kot družbenega podsistema.

Likovne upodobitve Iva prikazujejo v značilnem pravniškem ornatu, tj. dolgem rdečem ali črnem talarju, pokritega z bireto, v rokah pa nosi zvitek ali knjigo (Žepič 2023a, 32 s; 2023b, 22 s). Pogosto je naslikan kot posrednik med bogatašem in revežem, s čimer želi umetnik nakazati, da se je svetnik v vlogi odvetnika vedno zavzemal za reveže, kar naj bi bilo v nasprotju s tedaj prevladujočo prakso (Cohen 1993, 45). Da je bilo Ivoovo ravnanje med ljudstvom deležno širokega odobravanja

³ »Pro pauperibus, viduis, orphanis, ceterisque miserabilibus personis gratis postulabat, & ipsorum causas fovebat, & ad eorum defensionem se offerebat, etiam non rogatus: unde pauperum & miserabilium personarum advocatus communiter vocatur & inter cetera dixit gratis causam matrimonialem cujusdam pauperis mulieris.« (Baertius in Ianningus 1685, 539)

⁴ Katz (1680): »Magister sanitatis et aequissimus contra pestem injustitiae advocatus divus Ivo inclityae facultatis iuridicae tutelaris patronus.«

⁵ V celoti ohranjen kanonizacijski spis s transkribiranimi dokumenti je izdal La Borderie, 1887.

Slika 1: Bakrorez oltarja sv. Iva, v: Katz, 1680, knjižna ilustracija. Hrani Avstrijska državna knjižnica (79.D.227).

ob hkratni grenkobi pri motrenju družbene stvarnosti, kažejo stih »Sveti Ivo je bil Bretonec, odvetnik in ne ropar, kar je v očeh ljudstva neverjetno« (*Sanctus Ivo erat Brito, advocatus, et non latro, res miranda populo*) in legenda o svetem Petru, ki naj bi Iva pred nebesnimi vrati povabil, naj v raj vstopi kot prvi odvetnik (Burmeister 1975, 61).

3. Ivovo češčenje na Dunaju

Ivovo češčenje je bilo v avstrijskih dednih deželah prisotno na Dunaju, v Innsbrucku, Linzu, Celovcu in Ljubljani. Velja omeniti, da so si na salzburški univerzi kipec svetega Iva leta 1665 dali namestiti na eno od dveh rektorjevih žezel. Na t. i. »papeškem žezlu« sta pod papeško tiaro poleg Iva, ki je upodobljen z bireto in tehnicco, še Katarina Aleksandrijska kot zavetnica filozofov in Tomaž Akvinski kot

zavetnik teologov (Gall 1964, 462; Schempf 2014, 303). Sv. Ivo je bil upodobljen na pečatu salzburške pravne fakultete (Kretzenbacher 1995, 195). Istemu svetniku je vrh tega posvečena tudi jugozahodna kapela salzburške kolegijske cerkve (*Ecclesia Academica*), kjer je svetnikova podoba, ki jo je naslikal Franz Georg Hermann (Kretzenbacher 1995, 195). Ivovi portreti krasijo tudi knjižnico, Jožefovo kapelo in hodnik salzburške opatijske sv. Petra (204).

V nadaljevanju se osredotočamo na Ivovo češčenje na Dunaju. Najstarejša zanesljiva omemba obhajanja Ivove slovesnosti je za Dunaj izpričana 19. maja 1429, čeprav se v nekem dokumentu iz 18. stoletja Ivova kapela omenja že leta 1383 (Gall 1964, 500). Pri tem najbrž ni šlo za fakultetno kapelo, ki jo omenjajo v 15. stoletju in ki je stala na Šolski ulici (*Schulerstraße*). Leta 1635 so Ivovo kapelo prenovili, ji dozidali zvonika in v njej uredili kripto, kamor so nameravali pokopavati osebje dunajske pravne fakultete (497). V tej kripti je počival tudi Jurij Bohinc (Georg Wochinitz) (1618–1684), v Smokuču na Gorenjskem rojeni profesor rimskega in kanonskega prava na dunajski Pravni fakulteti, njen dvakratni dekan, rektor dunajske univerze, znan tudi kot pripravljalec ustanovne listine Knafljeve ustanove (497). Kapelo so pod vplivom jožefinskih reform leta 1789 profanirali in nje no opremo razprodali (507 s).

Natančen opis slovesnosti na Ivov godovni dan nam posreduje statut dunajske univerze iz leta 1703. V slavnostni ornat odet profesorski zbor in študentje so se navsezgodaj zbrali v fakultetni kapeli sv. Iva, kjer so imeli jutranjo mašo. Nato so se po senioritetnem vrstnem redu v procesiji, ki ji je načeloval nosilec fakultetnega žezla, sledila pa sta mu rektor in dekan z akademskimi insignijami, pod mlaji ob soju sveč podali proti katedrali Sv. Štefana. Tam so ob spremljavi trobent, bobnov in zbora v obsegu do šestdeset pevcev obhajali slovesno péto mašo s panegiriki (Burmeister 1975, 80; Moeller 1909, 335). Najstarejši na Dunaju natisnjeni panegirik je leta 1577 prebral Laurentius Collinus iz Lorcha. Gall (1964, 494, op. 46) za obdobje med 1724 in 1759 omenja še vsaj deset panegirikov.

4. Dunajske litanije v čast sv. Iva

Med posebnimi oblikami dunajskih pobožnosti v čast svetega Iva naj omenimo še litanije, saj veljajo za prve te vrste, ki so nastale zunaj Francije. Zapisati jih je dal dekan dunajske pravne fakultete Janez Bertrand Mayer in jih pripel »Seznamu dekanov in drugih najplemenitejših, najslavnejših, najpreudarnejših, najimenoitnejših mož najslovitveje pravne fakultete, najstarejše in najbolj znane dunajske univerze.« »Da ne bi veri in pobožnosti pravnikov kaj umanjalo«, je dal na prvo stran seznama odtisniti tudi votivno podobo sv. Iva, seznam pa se je sklenil z molitvijo, »prilagojeno in posvečeno pravnim strokovnjakom, advokatom in sodnikom ter univerzitetnemu konzistoriju« (Mayer 1712, praef. i. f. in 8). Kdaj so litanije nastale in ali so jih v avstrijskih deželah molili že pred začetkom 18. stoletja, iz virov ni mogoče razbrati. Vse kaže, da je bilo njihovo jedro v mestih, ki so gojila Ivov kult, že dolgo znano. Pravniki Georg Leopold Kessler von Kestennach v svojem

praškem panegiriku iz leta 1689 svetega Iva imenuje za »/.../ korenino zakonov, zavetje zatiranih, oporo sodišč, pravilo kraljev, simbol pravičnih, luč in pribežališče vseh dobrih ljudi (/.../ *radix legum, afflictorum umbraculum, curiarum fulcrum, regula regum, justorum symbolum, bonorum omnium lampas & asylum*)«. Iste ali podobne predikate najdemo tudi v dunajskih litanijah (*Litaniæ de s. Ivone*, po Mayer 1712, v pripetku):

<i>Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison,</i>	Gospod usmili se, Kristus usmili se, Gospod usmili se.
<i>Christe audi nos, Christe exaudi nos.</i>	Kristus, sliši nas, Kristus usliši nas.
<i>Pater de coelis Deus, Miserere nobis.</i>	Bog Oče nebeški, usmili se nas.
<i>Fili Redemptor mundi Deus, Miserere nobis.</i>	Bog Sin Odrešenik sveta, usmili se nas.
<i>Spiritus Sancte Deus, Miserere nobis.</i>	Bog Sveti Duh, usmili se nas.
<i>Sancta Trinitas Unus Deus, Miserere nobis.</i>	Sveta Trojica, en sam Bog, usmili se nas.
<i>Sancte Ivo, ora pro nobis.</i>	Sveti Ivo, prosi za nas.
<i>Juristarum Dux gloriose,</i>	Slavni voditelj juristov,
<i>Complementum Justitiæ,</i>	izpopolnitev pravice,
<i>Ornamentum Jurisprudentiæ,</i>	okrasje pravne znanosti,
<i>Divinarum atquè humanarum rerum</i>	popolni poznavalec božanskih
<i>notitiâ prædite,</i>	in človeških stvari,
<i>Justi atquè injusti scientiâ perite,</i>	poznavalec znanosti o pravičnem
	in nepravičnem,
<i>Divini atquè humani Juris consulte,</i>	svetovalac o Božjem in človeškem pravu,
<i>Orator facundissime,</i>	najzgovornejši govornik,
<i>Arbiter æquissime,</i>	najprimernejši razsodnik,
<i>Judex justissime,</i>	najpravičnejši sodnik,
<i>Ex æquo & virtute lucidissime,</i>	ki siješ v pravičnosti in kreposti,
<i>In utroquè Juris & virtutis foro versatissime,</i>	najbolje izveden tako v pravu kot v krepostih,
<i>Sacro-Sanctæ Justitiæ Sacerdos sancte,</i>	sveti duhovnik presvete pravičnosti,
<i>Utriusque Juris Doctor subtilissime,</i>	najtemeljitejši doktor obojega prava,
<i>Legum Civilium Decor,</i>	okras civilnih zakonov,
<i>Sacrorum Canonum Splendor,</i>	sijaj svetih kanonov,
<i>Advocate Pauperum,</i>	odvetnik revežev,
<i>Patrone Viduarum,</i>	zavetnik vdov,
<i>Curator ad lites Pupillorum,</i>	skrbnik v pravih nedoraslih otrok,
<i>Causidice Suppressorum,</i>	zagovornik zatiranih,
<i>Umbraculum Afflictorum,</i>	senčnato zavetje stiskanih,
<i>Palma Jurisperitorum,</i>	palma pravnikov,
<i>Speculum Advocatorum,</i>	zrcalo odvetnikov,
<i>Exemplar Judicum,</i>	zgled sodnikov,
<i>Curiarum fulcrum</i>	podpora sodišč,

*Iustorum Symbolum,
Bonorum omnium Lampas & Asylum,
Divini Consistorii Notarie accuratissime,
Nationis Christianæ Procurator fidelissime,
Juris & æquitatis Professor clarissime,
Facultatis Juridicæ cælestis Decane,
Piarum Foundationum Superintendens Divine,
Virtutum omnium Universitatis Cancellarie,
Iustorum Tribunalium Rector Magnifice,
Ora pro nobis*

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.
Parce nobis Domine.*

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.
Exaudi nos Domine.*

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.
Miserere nobis.*

Christe audi nos. Christe exaudi nos.

*Kyrie eleison, Christe eleison,
Kyrie eleison.*

*Pater noster, etc. Et ne nos inducas in tentationem,
R. Sed libera nos à malo.*

X. Ora pro nobis Sancte Ivo,

R. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS.

*Judex omnium Creaturarum Justissime, qui
justâ sententiâ Luciferum cum tota rebellan-
tium spirituum coelestium cohorte cælo
dejecisti, & primos parentes nostros manda-
ta tua transgressos Paradisô expulisti, qui
venturus es judicare vivos & mortuos, tribue
quæsumus: ut per intercessionem S. Ivonis
Pauperum olim in terris, nunc in cælis omni-
um Advocati aliena non appetentes, ea, quæ
nobis debentur, sinè magno litis sufflamine
consequamur, nostrisque pacificè ac quietè
fruamur, Magistratibus vero Christianis,
Judicibus, Consiliariis, Jureconsultis, Advocatis
& Officialibus spiritum Sapientiæ,
Intellectûs, fortitudinis, pietatis, consilii,
scientiæ, & timoris Domini largiri digneris, ut,
septem donis sancti Spiritûs illustrati justum
ab injusto dignoscentes, ac Deum præ oculis
habentes, ita regant & judicent, prout in*

znamenje pravičnih,
luč in zatočišče vseh dobrih ljudi,
najnatančnejši zapisovalec Božjega sveta,
najzvestejši skrbnik krščanskega ljudstva,
najslavnejši profesor prava in pravičnosti,
dekan nebeške pravne fakultete,
božanski nadzornik pobožnih ustanov,
kancler univerze, ki je vzor vseh vrlin,
veličastni rektor pravičnih sodišč,
prosi za nas.

Jagnje Božje, ki odjemlješ grehe sveta
– prizanesi nam, o Gospod.

Jagnje Božje, ki odjemlješ grehe sveta
– usliši nas, o Gospod.

Jagnje Božje, ki odjemlješ grehe sveta,
usmili se nas.

Kristus sliši nas. Kristus usliši nas.

Gospod usmili se, Kristus usmili se,
Gospod usmili se.

Oče naš, itd. in ne vpelji nas v skušnjavo,
R.: temveč reši nas hudega.

X.: Prosi za nas sveti Ivo,

R.: da postanemo vredni Kristusovih obljub.

Molimo.

Najpravičnejši sodnik vseh bitij, ki si s pravično sodbo izgnal iz nebes Luciferja z vso njegovo trumo uporniških duhov in si naše prve starše, ki so prekršili Tvoja naročila, izgnal iz raja, ki boš prišel soditi žive in mrtve, podeli nam, prosimo Te – po priprošnji svetega Iva, ki je bil nekoč na zemlji in je zdaj v nebesih odvetnik vseh revnih –, ki ne hlepimo po tujem in ki brez velikih ovir in pravnih dosežemo, kar nam je dolgovano, ter spokojno in v miru uživamo, kar je naše, zares krščanskim magistratom, sodnikom, svētnikom, učenim pravnikom, odvetnikom in uradnikom Duha modrosti, umnosti, moči, pobožnosti, sveta, vednosti in strahu Gospodovega, da bodo ti razsvetljeni s sedmerimi darovi Svetega duha razločevali pravično od nepravičnega in z Bogom pred očmi tako ravnali in sodili, kot bodo želeli,

*extremo Dei Iudicio coram Divino Tribunali
judicâsse optabunt, datâquè sibi à Deo scien-
tia & potestate benè utentes a supremo
iudice æternam beatitudinem pro premio
consequi mereantur.*

*Per Dominum nostrum Jesum Christum Fili-
um tuum, qui tecum vivit & iudicat in unitate
Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula
sæculorum, Amen.*

da je sojeno z najvišjo Božjo sodbo pred
božjim sodiščem, in da bodo koristno upo-
rabljali znanje in oblast, ki sta jim dana od
Boga, in bodo od najvišjega sodnika kot
plačilo prejeli večno blaženost.

Po našem gospodu Jezusu Kristusu, Tvojem
sinu, ki s Teboj živi in sodi v edinosti Svetega
Duha, na vse veke vekov. Amen.

Besedilo litanij skozi prizmo Ilovega življenja našteva idealne lastnosti oziroma
vrline učenega pravnika po merilih tedanjega časa.

Nekateri Ilovi predikati, zlasti tisti, ki namigujejo na njegovo akademsko karie-
ro (npr. profesor prava in pravičnosti, dekan nebeške pravne fakultete), imajo le-
gendarno razsežnost. Drugi pridevki namigujejo na družbene izzive tistega časa.
V 17. in 18. stoletju so sistemski problem v pravosodju predstavljali sodni zaostan-
ki (Žepič 2022, 26). Ivo je bil znan po svoji mediatorski vlogi, ki naj bi prispevala k
hitrejšemu in složnejšemu reševanju sporov (Burmeister 1975, 66). Z besedno
zvezo *complementum iustitiae facere* (ali *exhibere*), ki jo omenjajo litanije, so vsaj
v praksi papeške pisarne označevali prizadevanje sodnika, da s pozivanjem strank
k iskanju mirne rešitve omeji zavlačevanje postopka in izda meritorno sodbo (Du
Cange 1738, 1567; Roumy 2014, 231). Litanije vrh tega Iva opisujejo kot »najpri-
mernejšega« (tudi najpravišnjega)⁶ razsodnika (*aequissimus arbiter*) in najpravič-
nejšega sodnika (*justissimus iudex*), k čemur je prispevala ljudska predstava o
njegovi nepristranskosti pri odločanju. Razsodnik (*arbiter*) je bil po rimskem pravu
in občepравни teoriji zasebnik, ki je bil po naročilu (mandatu) strank pristojen iz-
dati zavezujočo in izvršljivo sodbo, pri čemer je moral slediti rednemu sodnemu
postopku (*ordo iuris*) in odločiti po veljavnem pravu (gl. D. 4, 8). Arbitra ne smemo
zamenjevati s t. i. arbitratorjem, ki je bil institut kanonskoprnega izročila (X. 3,
5, 21). Ta je, upoštevaje načelo primerne in dobrega (*ex aequo et bono*), sprti
strani poskušal pripeljati k prijateljski pomiritvi ali spravi (*amicabilis compositio*)
(prim. Nov. 86, 2; C. 3, 1; o tem Coing 1985, 487). Prav v presoji o primernem,
pravišnjem (*aequitas*) naj bi se v vlogi arbitratorja (in torej ne arbitra, kot termi-
nološko najverjetneje zmotno navajajo litanije) odlikoval bretonski svetnik. Po
svojem smislu je izpostavljanje Ilove arbitr(ator)ske funkcije ustrezalo cerkvenemu
nauku, da naj bi se dober kristjan prizadeval izogibati reševanju sporov pred so-
dišči in jih reševati po neformalni, torej zunajsodni poti (Mt 18,15-17).

V kar petih stihih litanije poudarjajo razsežnosti pravniške izobrazbe. Idealen

⁶ Heumann in Seckel 1926, 22 (s. v. „*aequitas*“) *aequitas*, ki jo običajno prevajamo kot »primernost« pri
odločanju, opredeljujeta kot »enakomernost pri pravni obravnavi enakih pravnih razmerij«; kot »sklad-
nost pravnega razmerja, instituta ali sredstva z duhom naravnega ali civilnega prava«; kot »skladnost
pozitivnega pravnega pravila z naravnim pravnim občutkom, z naravnim pravom ali pravom ljudstev«;
kot »razumno upoštevanje posebnosti posamičnega pravnega razmerja ob uporabi splošne norme kot
tudi omilitve strogega prava skladno z zmernostjo naravnega pravnega občutka (*Billigkeit im eigentlichen
Sinne*)«. Besedo *iustitia* pa Heumann in Seckel (1926, 302 (s.v. „*iustitia*“)) prevajata kot »pravičnost‘
(*Gerechtigkeit*), toda tudi kot ‚zakonitost‘ (*Rechtsmäßigkeit*).

pravnik naj bi bil poučen v obojem pravu (*ius utrumque*),⁷ torej recipiranem rimskem in kanonskem pravu, in bil hkrati tako teoretik kot praktik. Pisec litanij je številne pridevke neposredno ali posredno povzel po rimskih virih. Povzema znameniti Ulpijanov odlomek iz Justinijanovih Digest, ki pravi, da je pravna znanost poznavanje Božjih in človeških stvari – hkrati pa tudi večšina razločevanja med pravičnim in krivičnim.⁸ Namig na besedilo Digest je razviden tudi v označitvi Iva kot branilca presvete pravičnosti in njenega »svetega duhovnika« (*sanctus sacerdos*). Ulpijan je pravnike primerjal s svečeniki. Juristi namreč s svojo zavezanostjo širiti znanje o dobrem in primernem (pravičnem) ter ločevanju dovoljenega od prepovedanega gojijo pravičnost in s tem zasledujejo ideal »prave filozofije« (*vera philosophia*), kar bi lahko v krščanskem kontekstu razumeli tudi kot Božje naravno pravo.⁹

Ivo je izpostavljen kot pravdni zastopnik najšibkejših, sočutja in pomilovanja vrednih oseb (*personae miserales*). Hagiografi so ga že od nekdaj šteli za odvetnika revežev (*advocatus pauperum*),¹⁰ vdov in nedoraslih otrok. Retorično pretirani oznaki, ki opozarjata na karitativno delovanje in Ivovo občutljivost za socialna vprašanja, sta »zagovornik zatiranih« (*causidicus supressorum*) in »senčnato zavetje stiskanih« (*umbraculum afflictorum*).¹¹

Litanije izpostavljajo pravniške poklice, ki naj bi jim bilo Ivovo življenje in delo v poseben navdih in vodilo. Avtor litanij Iva šteje za »palmo vseh pravnikov« (*palma jurisperitorum*). Palma je v likovni umetnosti pogost atribut pravičnika, kar je neposredna navezava na Psalm 92: »Pravični poganja kakor palma, raste kakor cedra na Libanonu.« Ivovo življenje naj bi bilo zrcalo odvetnikom (*speculum advocatorum*), zgled sodnikom (*exemplar iudicum*) in simbol pravičnim (*justorum symbolum*).

Litanije Iva častijo zaradi svetovalne dejavnosti. Kot luč naj bi razsvetljeval prava neuke ljudi in jim s tem zagotavljal varno pribežališče (*lampas et asylum omnium bonorum*). Svetoval pa naj ne bi le zasebnikom, temveč tudi oblastnim organom, zlasti sodiščem. Ker so – enako kot v srednjem veku – v pretežnem delu Evrope še v začetku 18. stoletja praviloma sodili laični sodniki, so se ti v primeru

⁷ Po uspešnem zaključku pravnega študija, ki se je slovesno končal z zagovorom disertacije, je študent prava pridobil akademski naziv 'doktorja zakonov' (*doctor legum*) ali 'doktorja kanonov ali dekretov' (*doctor canonum vel decretorum*). Šele v 16. stoletju se je po Evropi razširilo podeljevanje naziva doktorja obojega prava – *doctor iuris utriusque* (Žepič 2021, 273).

⁸ Ulp. D. 1, 1, 10, 2: »Iuris prudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque iniusti scientia.«

⁹ Ulp. D. 1, 1, 1, 1: »Cuius merito quis nos sacerdotes appellet: iustitiam namque colimus et boni et aequi notitiam profitemur, aequum ab iniquo separantes, licitum ab illicito discernentes, /.../ veram nisi fallor philosophiam, non simulatam affectantes.«

¹⁰ Ivo je ustrezal profilu idealnega jurista, kot si ga je predstavljal (morda tudi njegov učitelj) Tomaž Akvinski (*Summa theologiae*, II.2, q. 71, art. 1: *Utrum advocatus teneatur patrocinium praestare causae pauperum*). Zagovorništvo usmiljenja vrednih oseb se je pozneje v Franciji udeleževalo prek ustanavljanja bratovščin sv. Iva (*Confréries de Saint Yves*), tj. pravniških stanovskih združenj, katerih člani so siromašnim strankam svetovali neodplačno.

¹¹ Beseda *umbraculum* sicer pomeni tudi baldahin v obliki senčnika, s katerim so varovali svetega očeta. Kasneje je postal simbol nezasedenega svetega sedeža (*sede vacante*).

dvomov pri uporabi občega prava s prošnjo za nasvet obračali na učene kolegije pravnih fakultet ali (v primeru njihove nedostopnosti) na višja upravna oblastva. Institut, znan kot »pošiljanje spisov pravnim strokovnjakom« (*transmissio actorum* ali nem. *Aktenversendung*, gl. Žepič 2022), je torej učenega pravnika, ki ga je posebljal sveti Ivo, naredil za podporo sodiščem (*fulcrum curiarum*) pri izvrševanju sodne funkcije.

Učeni pravniki so pogosto našli zaposlitev kot pisarji (oziroma notarji) v okviru upravnih in sodnih organov. Z besedo konzistorij, katerega najnatančnejši notar naj bi bil prav Ivo (*notarius accuratissimus*), so v antiki in v srednjem veku označevali svete najvišjih cerkvenih sodišč.

Nazadnje se litanije obračajo tudi na središča Ilovega češčenja, to je na pravne fakultete. Iva označujejo za profesorja prava in pravičnosti, božanskega dekana pravne fakultete, nadzornika pobožnih ustanov (*piae foundationes*), kanclerja univerzitetnih pisarn in veličastnega rektorja (univerzitetnih) sodišč.

V sklepni molitvi se Ivovi lavdaciji pridružijo svetopisemski motivi. V ospredju je motiv izgona upornega nadangela Luciferja ter Adama in Eve iz raja. Nihče od pregnanih Božjega naročila (*mandatum*) ni upošteval – prvi zaradi svoje častihlepnosti, druga zaradi zaužitja prepovedanih sadov drevesa spoznanja dobrega in zla. Kot pravijo litanije, jim je bila izrečena pravična sodba. K razsojanju so poklicani tudi pravniki. Ti bi se morali ob tem vselej spominjati znamenitih evangelistovih besed: »Ne sodite, da ne boste sojeni! S kakršno sodbo namreč sodite, s takšno boste sojeni, in s kakršno mero merite, s takšno se vam bo merilo.« (Mt 7,1-2; prim. 1 Kor 6, 1-7). V tem duhu litanije sklepa prošnja, da naj Bog sodnikom, odvetnikom, uradnikom in drugim pravnim učenjakom podeli sedem darov Svetega duha: modrost (*sapientia*), razumnost (*intellectus*), svèt (*consilium*), moč (*fortitudo*), spoznanje (*scientia*), pobožnost (*pietas*) in strah pred Gospodom (*timor Domini*) (Iz 11,2).

Pravniki so prošnje za podelitev darov Svetega Duha v evropskih katoliških mestih praviloma izrekli pri t. i. rdeči maši (fr. *messe rouge*, *messe du St. Esprit*). Ime je dobila po liturgični barvi, ki simbolizira Svetega Duha. Po svetopisemskem izročilu naj bi se namreč na binkoštni dan plamenom podobni ognjeni jeziki, ki so simbolizirali svetega duha, spustili na apostole in jih napolnili z darovi – med njimi je bil tudi dar govora v različnih jezikih, kar jim je omogočilo, da so evangelij oznanjali vsem ljudstvom (Apd 2,1-4). Ta dogodek velja za rojstvo Cerkve. Od tod naj bi izhajala tudi rdeča barva sodniških ornatov. Nekateri navajajo, da naj bi rdečo mašo prvič obhajali leta 1245 v Sainte-Chapelle, tj. kraljevi kapeli pariške sodne palače, drugi pa, da so jo prvič praznovali v sklopu ustanovitve Rimske rote (*Sacra Rota Romana*) leta 1243 (Tiedebohl 1954, 61). O obhajanju maše v čast Svetemu Duhu, ki je v Bologni napovedovala začetek novega študijskega leta, poroča že glosator Odofred v 13. stoletju (Savigny 1822, 244, op. 233). Vsaj v Franciji naj bi se rdeča maša darovala na godovni dan svetega Iva (Tiedebohl 1954, 61). Tradicija rdeče maše se je iz Evrope razširila tudi v Združene države Amerike.

Slika 2: Votivna podoba sv. Iva, v: *Catalogus decanorum aliorumque praenobilium virorum de inelyta facultate juridica in antiquissima ac celeberrima universitate Viennensi* (1712); avtor bakroreza je Benedikt Kinckel. Hrani Avstrijska državna knjižnica, MF 6761 NEU MIK.

5. Ivovo češčenje v Ljubljani

Pri proučevanju Ivovega kulta v avstrijskih dednih deželah je zanimiva ugotovitev, da je imel močan odmev tudi v mestih, kjer študij prava ni bil institucionaliziran. Tak primer je Ljubljana. Dolničar poroča, da so leta 1698 v Ljubljani ustanovili pravniško društvo (*Collegium Juridicum Labacense*), ki je sklenilo, naj slušatelji retorike na jezuitskem kolegiju vsako leto zagotovijo latinski panegirik, ki se bo bral pri slovesni maši na Ivov godovni dan.¹² Pravniško društvo je nastalo v okviru l. 1693 ustanovljene Akademije operozov, v kateri so imeli pravniki polovico (tj. osem do devet) članov (Vilfan 1994, 88). Leta 1698 so Ivov god praznovali pri bosonogih avguštincih – tj. pri sv. Jožefu – s slovesno peto mašo, nemško pridigo in skupnim obedom. Pobudnika te pobožnosti sta bila Janez Štefan Florijančič, plemeniti Grienfeld

¹² »An. 1698. Inclytum Collegium Juridicum Divum Ivonem Tutelarem suum, annuatim latina Panegyri, & solemni Missa, celebrare decrevit.« (Thalnitscher 1714, 90)

Slika 3: Papeško žezlo salzburške univerze s kipcem sv. Iva. Foto: Hubert Auer.

(1663–1709),¹³ in Janez Andrej Mugerle, plemeniti Edelhaimb (1658–1711)¹⁴ (Steska 1901, 84). Leta 1699 je slavlje potekalo v jezuitski cerkvi sv. Jakoba. Leta 1710, ko je z zasebnimi pravoslovnimi predavanji na jezuitskem kolegiju je prvič nastopil vicedomov tajnik in fiskal Franc Krištof Bogataj¹⁵ se je slovesnost obhajala v cerkvi sv. Rozalije, leta 1725 pa v ljubljanski stolnici sv. Nikolaja.¹⁶ 10. junija 1727 je bogoslužje – ob spremljavi deželnih trobentačev – potekalo v novozgrajeni uršulinski cerkvi sv. Trojice. Bogoslužje je tedaj vodil pičenski škof in novomeški prošt Jurij Frančišek Ksaver de Marotti, pridigal pa je jezuit Filip Corod. Ob tej priložnosti so pravniki na-

¹³ Numizmatik, jurist, odvetnik kranjskih deželnih stanov, adjunkt deželnega tajnika. Pravo je študiral v Ingolstadt in Sieni, kjer je bil tudi promoviran. 1698 je ustanovil ljubljansko društvo juristov na čast sv. Ivu, bil ob otvoritvi akademije 1701 slavnostni govornik, 1703 pa med soustanovitelji filozofske fakultete v Ljubljani. Izdal je sploh prvi spis Akademije operozov z naslovom *Bos in lingua sive discursus academicus de pecuniis vetero-novis*. O njem Glonar 1926, s. v. Floriantschitsch de Grienfeld, Ivan Štefan.

¹⁴ Odvetnik kranjskih deželnih stanov. Pravo je študiral v Salzburgu. (Kokole 1997, 221).

¹⁵ »An. 1710. Collegium Juridicum privatum Labaci Authore Franc. Christophoro Wagathei lcto celebri, instituitur.« (Thalnitscher 1714, 99) O nadaljnji usodi teh predavanj ni znano nič (Polec 1929, 9). Že leta 1703 so ustanovili modroslovno fakulteto s tremi letniki predavanj iz vseh filozofskih strok, kjer so predavali tudi cerkveno pravo (Steska 1899, 78).

¹⁶ »Hodie Collegium Aduocatorum celebravit suum festum S. Ivonis, quod translatum est in templo cathedrali.« (ARS, AS 1073, I/38r, Diarium Ministri 1722-okt. 1736, f. 1231r, 28. maj 1725).

ročili podobo sv. Iva, ki so jo pustili v hrambi uršulinskega samostana. Do potresa 1895 je ostala na hodniku pri apoteki, nato pa so jo zaradi nepopravljivih poškodb po padcu s stene sežgali (Samostanska kronika 1727, 154 s). Videz edine v virih znane upodobitve sv. Iva na tleh današnje Slovenije zaradi tega ni znan. Zanimivo je, da je Dolničar v prvem osnutku popisa dragocenih slik ljubljanskih cerkva med stolničnimi umetninami omenil tudi podobo sv. Iva, ki naj bi jo naslikal beneški mojster Antonio Zanchi. Ker je v izpopolnjeni verziji popisa ni več omenjal, Ana Lavrič domneva, da je šlo le za naročilo, ki pa ni bilo realizirano (Lavrič 2008, 44, op. 15; 2009, 308). Ker je češčenje sv. Iva na ozemlju današnje Slovenije ostalo omejeno na ljubljansko pravniško elito, bi njemu posvečene kapele ali likovna dela drugod po Sloveniji iskali s skromnim uspehom. Nekaj likovnih upodobitev sv. Iva najdemo na Štajerskem. Kip sv. Iva se nahaja na glavnem oltarju cerkve v Šentflorjanu (*Groß St. Florian*) in v fasadni niši graške župnijske cerkve sv. Krvi.

Živahnost Ivovega češčenja med ljubljanskimi pravnimi izobraženci izpričuje serija pri tiskarju Mayru natisnjenih panegirikov, ki so jih pripravili slušatelji retorike na ljubljanskem jezuitskem kolegiju. Njihovi naslovi odražajo značilno pompozno leporečje visokega baroka, vsebina pa z bogatimi navedki in reminiscencami iz antičnega bajeslovja razkriva zavidljivo stopnjo literarne razgledanosti avtorjev (prim. Lavrič 2009, 309–313):

Syngrapha eucharistica magno justitiae advocato divo Ivoni tutelari suo ab Inclyto Collegio Juridico Labacensi demississime oblata [Evharistična zadolžnica, ki jo častljivo ljubljansko pravniško društvo najponižneje izroča velikemu zagovorniku pravičnosti, svetemu Ivu, svojemu zavetniku], govornik: Philipp Gothard a Pillichgraz (slušatelj retorike); 1699, cerkev ni navedena (Misc. I/5; ÖNB 79.D.208);

Pia iniquitas magni justitiae advocati divi Ivonis [Pobožna krivičnost velikega odvetnika pravičnosti svetega Iva], govornik: Josephus Richardus ab Erberg (slušatelj retorike); 1700, cerkev sv. Jakoba (Misc. I/6);

Cithara in coelum translata divus Ivo [Lira, povzdignjena v nebesa – Sv. Ivo], govornik: Alexius Sigismund Thalnitscher de Thalberg (slušatelj retorike); 1701, cerkev sv. Jakoba (Misc. I/7, II/11, IV/20);

Linea recta a divo Ivone ad normam justitiae ducta [Ravna črta, ki jo je sveti Ivo začrtal kot merilo pravičnosti], govornik: Joannes Baptista a Fabris (slušatelj retorike); 1702, cerkev sv. Jakoba (Misc. I/12);

Apex geminae iustitiae in festivitate Sancti Ivonis tutelaris [Vrh dvojne pravičnosti ob slovesnosti zavetnika svetega Iva], govornik: Georgius Sigismund, grof Liechtenberški (slušatelj retorike); 1703, cerkev sv. Jakoba (Misc. I/8; ÖNB 79.D.201);

Astraea in terras redux in corde Divi Ivonis quondam renata nunc a Divi hujus Cultoribus Inclyto Collegio Juridico Aemonae educata [Astreja, ki se vrača na zemljo in se znova rojeva v srcu svetega Iva, ki jo sedaj njegovi častilci v častitem pravniškem društvu vpeljujejo v Emono], govornik: Jacobus Jodocus a Zezker (slušatelj retorike); 1704, cerkev sv. Jakoba (Misc. I/9, ÖNB 79.D.199);

Effigies academici operosi sive Divus Ivo sibi atque aliis apis laboriosa [Podoba marljivega akademika ali sveti Ivo, ki je zase in za druge pridna čebela], govornik:

Slika 4: Kip sv. Iva v fasadni niši župnijske cerkve v Gradcu, Joseph Schokottnigg (1742).
Foto: Ivan Smiljanić (december 2022).

Franciscus Ignatius Antonius a Berchtold (slušatelj retorike); 1705, cerkev sv. Jakoba (Misc. I/10, II/13; ÖNB 79.D.197);

Centrum universi in puncto juris demonstratum ex Codice vitae Sancti Yvonis I. V. D. et advocati [Središče veselja, razvidno iz točke prava, ki ga dokazuje Kodeks življenja svetega Iva, doktorja obojega prava in odvetnika], govornik: Wolffgangus Franciscus a Valvasor; 1710, cerkev sv. Rozalije (Misc. I/11, II/14);

Causa boni publici, quam Adversus Violentam Fatorum Injuriam Superna in Curia ad Divos Coelites agendam, Sancto Yvoni I. V. D. Tutelari suo, et afflictorum advocato [Zadeva javne blaginje proti nasilni krivici usode, predložena najvišjemu nebeškemu sodišču – svetemu Ivu, doktorju obojega prava, njegovemu varuhu in odvetniku stiskanih], govornik: Franciscus Antonius Posarelli (slušatelj retorike), 19. maj 1711, cerkev ni navedena (Misc. II/15);

Die Feder Deß Glorwürdig=H.Rechts=Gelehr=ten Ivonis In Sittlichen Verstand vorgestellet [Pero slavnega in častivrednega pravnega učenjaka Iva, predstavljeno v moralnem razmišljanju], avtor: Stephanus a S. Thoma, 20. maj 1726, stolnica sv. Nikolaja (Welzig 1989, 174 – govor hranijo v Klosterneuburgu);

Slika 5: Kip sv. Iva na glavnem oltarju župnijske cerkve v Velikem svetem Florijanu pri Gradcu (Groß Sankt Florian), neznani umetnik (1734). Foto: Wikimedia Commons.

Lucerna ardens super candelabrum posita in medio Advocatorum [Goreča svetilka, postavljena na svečnik sredi odvetnikov]; govornik: Georgius Samniz iz Tržiča, duhovnik in magister filozofije in teolog, 11. junij 1733, cerkev sv. Trojice (Welzig 1989, 301 – govor hranijo v Klosterneuburgu).

Govori – praviloma ne presegajo deset strani – so še posebej zanimivi, saj Ljubljano (in s tem tudi Kranjsko) postavljajo na pravno-kulturni zemljevid. Podobno kot v Ljubljani, kjer pravne fakultete v pravem pomenu besede ni bilo, podobne panegirike – čeprav v znatno manjšem številu – najdemo tudi v Linzu in Celovcu, medtem ko za Gradec o tovrstni govorniški tradiciji ni poročil. Po trenutnih podatkih naj bi bilo v novoveški Evropi natisnjenih približno petdeset panegirikov (Krause 2004, 335), od tega kar enajst v Ljubljani. V prihodnje bi bilo vsebine teh besedil vredno natančno analizirati s hagiografskega, filološkega, kulturno-, politično- in pravnozgodovinskega vidika. Na tej podlagi bi lahko ugotovili, s kakšnim govorniškim in pravnim znanjem so študentje razpolagali na jezuitskem kolegiju. Hkrati bi izsledki te raziskave omogočili boljši vpogled v stanje recepcije rimskega prava na naših tleh.

Reference

Arhivski vir

Samostanska kronika 1727 = Arhiv Republike Slovenije, AULj, fasc. 6, VIII/1, Samostanska kronika, leto 1727. ARS, AS 1073, I/38r, Diarium Ministri 1722-okt. 1736, f. 1231r, 28. maj 1725.

Druge reference

Baertius, Franciscus, in Conradus Ianningus.

1685. *Acta sanctorum Maii*. Zv. 4. Antverpiae: Apud Michaellem Cnobarum.

Burmeister, Karl Heim. 1975. Der hl. Ivo und seine Verehrung an den deutschen Rechtsfakultäten. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte Germanistische Abteilung* 92, št. 1:60–88. <https://doi.org/10.7767/zr-gga.1975.92.1.60>

Cohen, Esther. 1993. *Crossroads of Justice: Law and Culture in Late Medieval France*. Leiden: E. J. Brill.

Coing, Helmut. 1985. *Europäisches Privatrecht, Älteres Gemeines Recht (1500 bis 1800)*. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.

Du Cange, Carolus Dufresne. 1738. *Glossarium ad scriptores mediæ et infimæ latininitatis, tomus tertius*. Venetiis: Sebastianus Coletus.

— — —. 1739. *Glossarium ad scriptores mediæ et infimæ latininitatis*. Zv. 5. Venetiis: Sebastianus Coletus.

France, Pierre. 1889. *Saint Yves: Étude sur sa vie et son temps*. Saint Brieuc: s.n.

Friedberg, Emil, ur. 1955. *Corpus iuris canonici, Editio Lipsiensis secunda*. Zv. 2, *Decretalium Collectiones*. Gradec: Akademische Druck.

Gall, Franz. 1964. Die Sankt Ivo-Kapelle in Wien. V: *Festschrift zum hundertjährigen Bestand des Vereins für Landeskunde von Niederösterreich und Wien*. Zv. 1, 491–508. *Jahrbuch für Landeskunde von Niederösterreich*, Neue Folge 36. Dunaj: Verein für Landeskunde von Niederösterreich und Wien.

Glonar, Joža. 1926. Florianschitsch de Grienfeld, Ivan Štefan (1663–1709). V: *Slovenski biografski leksikon*. Zv. 2, *Erberg–Hinterlechner*. Ljubljana: Zadružna gospodarska banka.

Hattenhauer, Hans. 2004. Über die akademische Ausbildung Ivos von Hélyor. *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte* 90, št. 1:248–268. <https://doi.org/10.7767/zr-gka.2004.90.1.248>

Heumann, Hermann Gottlieb in Emil Seckel. 1926. *Heumanns Handlexikon zu den Quellen des Römischen Rechts*. 9. Aufl. Jena: Gustav Fischer.

Katz, Johannes Rudolph. 1680. *Magister sanitatis et aequissimus contra peste tem injustitiae*

advocatus divus Ivo inclityae facultatis juridicae tutelaris patronus. Dunaj.

Kessler, Georg Leopold. 1689. *Palma Jurisperitorum Natalitia, In utroque Virtutis, & Juris foro Ex aequo, & virtute clarissima, Ad aquas salientes in vitam aeternam plantata, Et inter ligna Paradisi transplantata, Sive Divo Radix Legum, Afflictorum Umbraculum, Curiarum Fulcrum, Regula Regum, Justorum Symbolum, Bonorum Omnium, Lampas & Asylum*. Dunaj.

Kokole, Metoda. 1997. Academia Philharmonicorum Labacensium: Zgledi, ustanovitve in delovanje. V: Oto Luthar in Vojislav Likar, ur. *Historični seminar II: Glasovi*. 205–222. Ljubljana: ZRC SAZU.

Krause, Peter. 2004. Der Heilige Ivo von Hélyor als Patron der Juristenfakultät in Trier und anderswo. V: *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonistische Abteilung* 90, št. 1:286–341. <https://doi.org/10.7767/zr-gka.2004.90.1.286>

Kretzenbacher, Leopold. 1995. St. Ivo, der bretonische Armenanwalt und Juristenpatron, in der Grazer Herrengasse. *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark* 86, 187–208.

Krüger, Paul, ur. 1976. *Corpus juris civilis, Codex Justinianus*. Zv. 2. 14. izdaja. Berlin Zürich: Weidmann.

La Borderie, Arthur Le Moyne. 1887. *Monuments originaux de l'histoire de saint Yves*. Saint-Brieuc: L. Prud'Homme.

Lavrič, Ana. 2008. *Virtuti et Musis: Karlov plemiški kolegij v Ljubljani na Dolničarjevih risanih medaljah*. *Acta Historiae artis Slovenica* 13:41–65.

— — —. 2009. Svetniški zavetniki ljubljanskih baročnih akademij in društev. *Kronika* 57: 301–316.

Mayer, Johannes Bertrandus. 1712. *Catalogus decanorum aliorumque praenobilium virorum de inclitya facultate juridica in antiquissima ac celeberrima universitate Viennensi*. Dunaj: Schlegel.

Moeller, Ernst von Moeller. 1909. Der heilige Ivo als Schutzpatron der Juristen und die Ivo-Bruderschaften. *Historische Vierteljahrschrift* 12: 321–353.

Mommsen, Theodor, in Paul Krüger, ur. 1954. *Corpus iuris civilis, Digesta*. Zv. 1. 16. izdaja. Berlin: Weidmann.

Müller, Jörg. 2012. Heilige. V: Albrecht Cordes idr., ur. *Handwörterbuch zur Deutschen Rechtsgeschichte (HRG)*. Zv. 2, stolp. 875–880. Berlin: Schmidt.

Polec, Janko. 1929. Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo. V:

- Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929*. Ljubljana: Rektorat Univerze kralja Aleksandra prvega.
- Rieck, Annette.** 2004. Der Heilige Ivo Hélorý - war er ein Franziskaner? *Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte. Kanonistische Abteilung* 90, št. 1:228–247. <https://doi.org/10.7767/zrgka.2004.90.1.228>
- Roumy, Franck.** 2014. Complementum justitiae exhibere: La fortune d'une clause de chancellerie pontificale aux Xlle et Xllle siècles. V: Yves Mausen idr., ur. *Der Einfluss der Kanonistik auf die europäische Rechtskultur*. Zv. 4, *Prozessrecht*, 231–251. Köln: Böhlau.
- Savigny, Friedrich Carl von.** 1822. *Geschichte des römischen Rechts im Mittelalter*. Zv. 3. Heidelberg: Mohr.
- Schempf, Herbert.** 2014. Der Hl. Ivo und seine Verehrung an der alten Universität Salzburg. *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde* 154/155:301–317.
- Schoell, Rudolph, in Wilhelm Kroll, ur.** 1972. *Corpus iuris civilis, Novellae*. Zv. 3. 10. izdaja. Berlin: Weidmann.
- Schott, Clausdieter.** 2011. Ivo Hélorý (um 1247–1303). V: Albrecht Cordes, ur. *Handwörterbuch zur Deutschen Rechtsgeschichte (HRG)*. Zv. 2, stolp. 1337–1338. Berlin: Schmidt.
- Schott, Clausdieter, in Adalbert Erler.** 1978. Ivo Helori. V: Adalbert Erler, idr. ur. *Handwörterbuch zur Deutschen Rechtsgeschichte (HRG)*. Zv. 2, stolp. 511–512. Berlin: Schmidt.
- Steska, Viktor.** 1899. Ljubljansko vseučilišče: Zgodovinska črtica. *Katoliški obzornik* 3, št. 1:76–79.
- — —. 1901. Dolničarjeva ljubljanska kronika od 1. 1660. do 1. 1718. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 11:18–32; 69–97; 141–186.
- Streck, Michael, in Annett Rieck.** 2006. *St. Ivo (1247–1303): Schutzpatron der Richter und Anwälte*. Köln: Otto Schmidt.
- Thalnitscher, Johannes Gregorius.** 1714. *Epitome chronologica continens res memorabiles ... urbis Labacensis, metropolis Carnioliae*. Labaci.
- Tiedebohl, Edward R.** 1954. The Red Mass: A Legal and Judicial Tradition. *University of Detroit Law Journal* 18:59–63.
- Vilfan, Sergij.** 1961. *Pravna zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Slovenska matica.
- — —. 1994. Pravniki med operozi. V: Kajetan Gantar, ur. *Academia operatorum: Zbornik prispevkov s kolokvija ob 300-letnici ustanovitve*, 73–88. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Welzig, Werner.** 1989. *Lobrede: Katalog deutschsprachiger Heiligenpredigten in Einzeldrucken aus den Beständen der Stiftsbibliothek Klosterneuburg*. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Sitzungsberichte 518. Dunaj: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Wigmore, John Henry.** 1932. St. Ives, patron saint of lawyers. *American Bar Association Journal* 18:157–160.
- Žepič, Vid.** 2021. Corpus iuris canonici – nastanek in pomen srednjeveške zbirke cerkvenega prava v klasični dobi kanonistike. *Pravnik* 76 (138):273–306.
- — —. 2022. *Transmissio actorum*: pošiljanje sodnih spisov učenim pravnikom s poudarkom na razvoju v avstrijskih dednih deželah. *Studia Historica Slovenica* 22, št. 1:11–62. <https://doi.org/10.32874/shs.2022-01>
- — —. 2023a. *Iudex sceptrum aequitatis armandus est*: Richterliche Insignien in der europäischen Rechtstradition bis zum 18. Jahrhundert. *Journal on European History of Law* 14, št. 1:24–35.
- — —. 2023b. Sodniške insignije v evropskem in slovenskem pravnem izročilu. Ljubljana: Vrhovno sodišče Republike Slovenije; Univerza v Ljubljani.
- — —. 2025. *Martin Pegius (1519–1592): Življenje in delo kranjskega učenega pravnika*. Ljubljana: Založba Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.